

Acum 50 de ani...

Studenți la Conservator

I-am văzut intrînd grăbiți — cu flăcări în ochi — pe poarta Institutului de artă teatrală și cinematografică „I. L. Caragiale”...

Cu ani în urmă, cu multe decenii în urmă, alergam și noi grăbiți spre „Conservatorul de muzică și artă dramatică” sau spre „Academia Th. Stoenescu”: băieții cu pălării cit roata carului, fetele tunse băiețește și cu aceleași flăcări în priviri.

Pentru studenții I.A.T.C.-ului nu e o problemă să-și găsească sediul: de douăzeci de ani se află în același bloc. Noi nu știam, la început de an școlar, pe ce stradă, în ce clădire vom găsi conservatorul. Fiindcă mai în fiecare an, urmînd și el legea tuturor cîmbriașilor vremii, se muta dintr-un loc într-altul, după cum politicienii la putere aveau interes să asigure unui proprietar sau altuia un venit în plus. Disciplinele artei teatrale și cele ale artei muzicale se predau în același local; ne întrebam de aceea, grijului, dacă clasa de dramă și comedie nu va fi cumva vecină cu clasa de pian, cu cea a „corzilor”, ori dacă nu vom intra în concurență de decibeli, cu „alămurile” sau cu „lemnele”.

Studenții I.A.T.C.-ului nu mai au grija asta. Sint, de altfel, scutiți și de multe alte griji din vremea studenției noastre: cu ce plăteam taxele, cu ce chiria, cu ce blidul de mîncare. Astăzi există burse, cămine, cantine... În anii dintre cele două războaie asemenea probleme nu-și găseau dezlegare (pentru sărăntoci), decît dacă aveau norocul să găsești o slujbă, așadar un salariu — desigur de mizerie. Puteai astfel să frecvențezi orele de curs, bineînțeles compensîndu-le prin ore de muncă de noapte și în zilele „libere”. Cam așa ne-am chinuit mulți dintre noi — înghesuind ceasurile, furînd timpului spațiu învățăturii.

Guvernanții din acea vreme, preocupați de propria lor chiverniseală, n-aveau gîndul și nici interesul să se ocupe de sărăcia și de traiul de mizerie al școlarilor, al studenților.

Învățămîntul nu era o „afacere” nici sub alte raporturi. Cui dintre factorii responsabili era să-i ardă de îmbunătățirea învățămîntului artistic, de modernizarea lui? Așa că studiul artei teatrale se mărginea la orele practice de actorie. E adevărat, în aceste ore predau mari maeștri ai scenelor noastre, și nu puțini dintre ei erau și buni pedagogi. De la acești desăvîrșiți slujitori ai teatrului, — din exemplul, mai ales, al activității lor, — promoțiile de actori dintre cele două războaie au preluat îndatorirea de a pune teatrul în slujba poporului, dragostea pentru literatura dramatică românească, gustul pentru dramaturgia clasică universală, înțelegerea pentru dramaturgia progresistă de pe alte meleaguri. Acești dascăli s-au străduit să predea elevilor generației noastre, pasiunea pentru profesie, respectul pentru etica ei, conștiința indisolubilei legături dintre etica artistului și cea a cetățeanului. Dar metoda de predare, ca atare, se limita, prin forța împrejurărilor, la latura practică; principiile de bază ale artei scenice, rămîneau, dacă nu ignorate, cu totul pe plan secundar.

Penuria bugetară a institutelor de învățămînt artistic nu permîtea nici un fel de îmbogățire a sistemului pedagogic. O singură excepție poate fi citată: prin 1922, Alîce Voinescu fusese chemată să țină un curs de istorie a teatrului universal. Curs foarte interesant, predat cu competență și farmec. Numai că... era facultativ. Și nu trecea, deci, ca materie de examen. Încît, totul rezumîndu-se la cursul de actorie, iar acesta, la exemplificările profesorului, care-și impunea un fel al său — inegalabil! — de a declama o poezie sau de a interpreta un fragment de rol aflat în studiu, absolenții — supuși acestui sistem imitativ — sfîrșeau prin a semăna cu profesorii. Multora le-au trebuit ani de zile și muncă intensă ca să-și regăsească personalitatea...

Asociația elevilor și absolvenților școalelor de artă dramatică

DIN BUCUREȘTI

Câteva puncte din programul nostru:

1) Universitatea liberă de teatru

Asociația intenționează organizarea unui ciclu cât mai vast de conferințe, ținute de personalitățile cele mai de seamă ale intelectualității, asupra tuturor chestiunilor de teatru. În anul întâi de activitate, se vor ține până la 10 prelegeri. În toamna viitoare se va pune bazele unei „Universități libere de teatru”, cu prelegeri asupra tuturor chestiunilor ce pot interesa, și trebuie să intereseze pe un actor conștient.

La toate conferințele Asociației, va fi chemat și publicul. În felul acesta se va realiza o legătură între actori și public, care trebuie să lupte împreună pentru ridicarea teatrului la nivelul ariei.

Conferințele Asociației vor fi complementate cu un select program artistic. Se va apela la cei mai buni artiști în acest scop.

2) Căminul.

Asociația ține de la construirea unui cămin pentru elevii din școlile de Artă Dramatică, cu o bibliotecă bine alcătuită, cu o sală de festivități.

Nu e vorba de un an, ci de ani întregi de muncă și punctul acesta al programului care pare himeric, va fi realizat; elevul de teatru va fi scutit de triste necesități de a munci în birouri sau magazine, fiind la școală musafir, și ne având timp liber pentru a-și apropia cultura generală atât de utilă.

În vederea acestui scop, Asociația va acorda — când aceasta va fi posibil — burse elevilor săraci.

3) Gratuitatea la spectacole

Elevii școalelor de Artă Dramatică plătesc la teatru costul integral al biletului.

Asociația va lupta să obțină pentru elevi gratuitatea la toate spectacolele, chiar și la cinematografe pentru filmele care prin subiectul, montarea, sau interpretarea lor, vor fi utile educării scenice.

4) Cursurile Universitare.

Pentru cei dornici de cultură, Asociația va obține îngăduința de a audia prelegerile universitare de istoria artelor, estetică, psihologie, etc.

5) Serviciul militar

Asociația va interveni pentru obținerea amânării serviciului militar al elevilor din școlile de Artă Dramatică, căutând chiar să obțină și pentru absolvenții nebacalaureați, reducerea termenului de serviciu.

6) Generale

În sfârșit, în toată activitatea ei, Asociația se va ocupa atât de nevoile sufletești, cât și de nevoile materiale ale celor ce vin să facă teatru, și se va strădui să asigure în societate viitorului actor, o situație demnă de un artist.

Pentru aceasta însă e nevoie ca actorul de mâine să fie artist.

Asta se petrecea în epoca acelor mari prefaceri sociale, care „au zguduit lumea“ și bineînțeles și temelile teatrului. Revoluția din Octombrie „descătușase“ la vecinii noștri teatrul lui Tairoff, declanșase biomecanica lui Meyerhold și experimentele lui Vachtangov, cristalizase și oficializase, în învățămîntul artistic, sistemul lui Stanislavski. În Franța, Jacques Copeau, și Gémier duceau lupta împotriva rutinii care anchilozase teatrul; în Germania republicii de la Weimar, Ervin Piscator intra în arenă cu „Teatrul Popular“, angajat în stînga luptelor politice. Informații despre noile orientări în arta spectacolului și despre schimbările ce se impuneau în pregătirea profesională a actorului, ca să poată face față noilor sarcini interpretative, pătrunsesse, nu-i vorbă, și în cercurile noastre artistice progresiste. Era deci firească nemulțumirea noastră, nu numai față de viața de cîine pe care trebuia s-o ducem în timpul studiului, dar și față de caracterul vetust și pragmatic al programului de învățămînt teatral ce ni se înfățișa. Așa se face că...

...Într-o seară (prin 1922) ne-am adunat la Sergiu Milorian. În odăița lui era cald. Avea și lumină electrică. Acolo am pus la cale întemeierea unei asociații al cărei scop era lupta pentru modernizarea învățămîntului artistic și pentru îmbunătățirea condițiilor noastre de viață. Dacă îmi amintesc bine, mai erau prezenți, în seara aceea, Victoria Mierlescu, Sergiu Dumitrescu, Gheorghe Damian, Sergiu Milorian, Nora Piacentini, Cezar Theodoru.

Un prieten tipograf ne-a tipărit, în vreo sută de exemplare, un prospect, format afiș-de-mină, conținînd „cîteva puncte din programul nostru“ al „Asociației elevilor și absolvenților școalelor de artă dramatică din București“. Am pus mină de la mină și am comandat, înainte de orice, o... ștampilă. Ni se părea de primă importanță, pentru materializarea acțiunii noastre. Scuzați naivitatea vîrstei. Am distribuit prospectul printre elevii școlilor de artă dramatică de stat și particulare, apoi am convocat pe aderenți la o adunare pentru constituirea asociației. Adunarea s-a ținut într-o sală a conservatorului,

în acel an cu sediul într-o clădire vecină cu actualul Conservator „Ciprian Porumbescu“. Am mai ținut două-trei ședințe. După care, Direcția a interzis întrunirile în localul conservatorului și a „sfătuit“ elevii să nu se ia după agitațiile „bolșevicilor“, să se lase de „revendicări aiurite“. Căci, în adevăr, înaintasem Ministerului un memoriu în care expuneam revendicările Asociației noastre. Ca să nu ne vedem exmatriculați, a trebuit să renunțăm la revendicări. După absolvire, însă, mulți dintre noi am continuat să milităm, pentru ele, în presa democratică a vremii. Au apărut în acei ani, multe articole despre necesitatea unei reforme a învățămîntului artistic. În „Facla“ poetului Ion Vinea, mare iubitor de teatru, am putut lua, nu o dată, poziție în această direcție. Dar fără ecou la factorii oficiali. Era de prevăzut. Să nu fim totuși nedrepti. Regimul burghez a realizat o reformă; a schimbat titulatura conservatorului în „Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică“... Ceea ce, evident, era ceva, nu ?

Reforma, pe baze științifice, a învățămîntului artistic s-a putut înfăptui abia după două decenii, în anii cuceririi puterii de către clasa muncitoare sub conducerea Partidului ei. În comisia pentru reorganizarea învățămîntului artistic, inițiată în 1947 — din îndemnul partidului — de Ion Pas, pe atunci ministru al Artelor, s-au întîlnit și mulți dintre membrii și combatanții vechii și uitatei „asociații a elevilor și absolvenților școalelor de artă dramatică“ din Bucureștii anilor interbelici. Dincolo de modestia și ingenuitatea lor, cele „cîteva puncte din programul asociației“, luate în zeflemea, socotite de culturalii burghezi drept „aiureli“, se văd în cadrul edificărilor revoluționare ale anilor noștri nu doar luate în seamă, dar lărgite în orizonturile lor, adincite și mult îmbogățite în principiile și în sensurile lor.

